

KNOWLEDGE – International Journal
Vol. 23.5
Budva, Montenegro, May, 2018

UDK 37

ISSN 2545 - 4439
ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

Vol. 23. 5.

HUMANISTIC SCIENCES

KIJ   Vol. 23   No. 5   pp. 1331 - 1716   Skopje 2018

Global Impact & Quality Factor   1.322 (2016)   <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>

INTERNATIONAL JOURNAL

SCIENTIFIC PAPERS

VOL 23.5

Promoted in Budva, Montenegro

24-27.05.2018

KNOWLEDGE – International Journal
Vol. 23.5
Budva, Montenegro, May, 2018

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT

SKOPJE, MACEDONIA

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 23.5

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Laste Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 23.5

ISSN 1857-923X (for e-version)

ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Members:

- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableskov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola(Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)

- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
- Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)

- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovikj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University o Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School Leskovac (Serbia)
- Prof. Nadka Kostadinova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy “Mihailo Apostolski”, Skopje (Macedonia)
- Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Nikolay Georgiev PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nedzat Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
- Prof. Oliver Iliev PhD , Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
- Prof. Petar Kolev PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)
- Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Sreten Miladinovski, PhD, Dean, Faculty of Law, MIT University (Skopje)
- Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)

- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University o Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Shyqeri Kabashi, College “Biznesi”, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilsk Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishto (Bulgaria)
- Prof. Todorka Atanasova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)
- Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shti (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Zlatko Pejkovski, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

EDITORIAL REVIEW BOARD

- Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)
- Sinisa Zanic, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)
- Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Mersad Mujevic, PhD, Podgorica (Montenegro)
- Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Azra Adajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Branko Boskovic PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Bulgaria)
- Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola(Macedonia)
- Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Evdokia Petkova, South West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Izet Zeqiri, PhD, South East European University, Tetovo (Skopje)
- Isa Spahiu PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
- Krasimira Staneva, PhD, University of Forestry, Sofia (Bulgaria)
- Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Marios Miltiadou, PhD, Aristotle University of Thessaloniki (Greece)
- Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Mirjana Borota – Popovska, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)

Contents

DEVELOPING LANGUAGE COMPETENCES DURING THE ACQUISITION OF THE SECOND LANGUAGE	1347
Violeta Nikolovska	1347
INTENSIVE METHODS USED IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING IN THE PRIMARY SCHOOL	1353
Maria Mladenova	1353
SUMMARY OF THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING STRATEGIES AND OVERVIEW OF THE STRATEGIES IN ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION	1359
Vesna Prodanovska-Poposka	1359
Vesna Koceva	1359
EDUCATIONAL-INSTRUCTIVE WORK AT THE LANGUAGE SCHOOL „ACAD. LYUDMIL STOYANOV” - BLAGOEVGRAD	1365
Hristina Popova.....	1365
RESEARCH IN PRAGMATICS AND FOREIGN LANGUAGE TEACHING	1369
Marija Kusevska	1369
Biljana Ivanovska.....	1369
Nina Daskalovska	1369
SIGNIFICANCE OF SLAVIC MANUSCRIPTS (EDUCATION)	1375
Violeta Martinovska.....	1375
Natalija Josheva	1375
ROBERT LOWELL - CONFESSING THE ART OF POETRY	1379
Lidija Davidovska	1379
GRAMMATICAL EVIDENTIALS IN MACEDONIAN AND BULGARIAN LANGUAGE THROUGH THE PRISM OF BULGARIAN LINGUISTIC TRADITION.....	1385
Igor Stanojoski	1385
THE ROLE OF SOCIAL INTERACTION IN LANGUAGE ACQUISITION	1391
Isa Spahiu.....	1391
Edita Kamberi Spahiu	1391
INSIGHT INTO THE MOST SIGNIFICANT CLUES OF IELTS.....	1395
Djukica Mirkovic	1395
Miodrag Smelcerovic.....	1395
Marica Simic	1395
Jelena Abula.....	1395
THE ALBANIAN AORIST AND ITS TRANSLATION EQUIVALENTS IN ENGLISH	1399
Blerta Demiri	1399
TEACHING LATIN THROUGH ENGLISH OF ITALIAN STUDENTS IN MEDICAL CONTEXT: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES	1405
Veronika Kelbecheva.....	1405
DESCRIPTIVE CONSTRUCTIONS IN ENGLISH AND LATIN: SOME METHODOLOGICAL REMARKS	1411
Ivan P. Petrov.....	1411
CHALLENGES OF TEACHING AND PREPARING FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AND LINGUISTS.....	1415
Iris Klosi.....	1415
STUDENTS’ PERCEPTIONS OF USING CORPORA AS REFERENCE TOOLS IN ESSAY ERROR CORRECTION AND EXPLORING WORDS WITH AFFIXES: A PILOT STUDY	1419
Emin Idrizi	1419
Igballe Miftari	1419

ANALYSIS OF PHONETIC, GRAMATICAL AND LEXICAL SKILLS OF ENGLISH LANGUAGE STUDENTS IN THE TECHNICAL SCHOOL "LUTFI MUSIC" IN VUSHTRRI	1425
Albulena Pllana Breznica.....	1425
Fisnike G. Pllana.....	1425
THE PHONOLOGICAL ELEMENT IN TEACHING THE FOREIGN LANGUAGE	1429
Lindita Kazazi.....	1429
PERSISTING PROBLEMS IN TEACHING SERBIAN LANGUAGE AS NON-MOTHER TONGUE IN RURAL PRIMARY SCHOOLS IN THE MUNICIPALITES OF PRESEVO	1433
Kemal Džemić.....	1433
Ahmet Bihorac.....	1433
RENARRATION OF PAST ACTIONS IN MACEDONIAN LANGUAGE	1439
Igor Stanojoski.....	1439
REFUSAL STRATEGIES IN BUSINESS COMMUNICATION OF NATIVE ENGLISH SPEAKERS	1443
Polina Mitkova.....	1443
REFLEXIONS ON THE IMPORTANCE OF GRAMMAR TEACHING IN A FOREIGN LANGUAGE	1449
Eliana Laçej.....	1449
SOME FACTORS HINDERING THE TEACHING AND THE ACQUISITION OF THE ENGLISH LANGUAGE IN HIGHER EDUCATION	1455
Lediana Beshaj.....	1455
FOR A NEW BREATH LITERATURE TEACHING	1461
Alma Hafizi.....	1461
HIGHLIGHTS FOR THE ROLE IN THE " THE LEGEND OF RUGOVA "	1467
Melihate Zeqiri.....	1467
EFFICIENCY AND HEADLINE PATTERNS ON THE <i>COSMOPOLITAN</i> BULGARIA WEBSITE	1473
Radostina Igljkova.....	1473
THE USE OF SPANISH NEWSPAPERS AS A DIDACTIC MATERIAL TO IDENTIFY STEREOTYPES OVER ALBANIA AND ALBANIANS	1479
Mimoza Puto.....	1479
THE MEDIA AND THE REPRESENTATION OF THE CULTURALLY - SOCIOLOGICAL IDENTITY (REALITY SHOW FORM AND EMISSION "MOMENT OF THE TRUTH")	1485
Biljana Rajčinova-Nikolova.....	1485
LANGUAGE OF ADVERTISING AS A COMMUNICATION	1491
Ahmed Bihorac.....	1491
Kemal Džemić.....	1491
THE IMPORTANCE OF COMMUNICATION BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS IN FOREIGN LANGUAGES	1499
Aterda Lika.....	1499
STUDY ON THE PROCESSING OF NATURAL LANGUAGES (ALBANIAN LANGUAGE) THROUGH METHODS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE	1503
Slavço Çungurski.....	1503
Burim Rexhepi.....	1503
Dimche Zvrzinov.....	1503
ASPECTS OF TODAY'S CULTURAL ENVIROMENT – ‘MESSAGE’ TO INSTRUMENTAL TEACHER	1509
Stela Miteva-Dinkova.....	1509

BULGARIAN SONG FOLKLORE IN THE STUDIES OF MUSIC IN THE 5TH TO 7TH FORM OF COMPREHENSIVE SCHOOL	1515
Milana Vlahova - Ilkova	1515
NOTE LITERACY OF THE STUDENTS OF 3. GRADE OF THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN BULGARIA BY ELECTRONIC TEXTBOOK	1521
Krasimira Georgieva Fileva – Ruseva	1521
PEDAGOGICAL METHODS IN PIANO TECHNICAL DEVELOPMENT	1529
Alba Muqolli-Dehiri	1529
Mimoza Pajaziti-Drançolli	1529
THE MUSICAL IMAGINATION IN THE PRACTICAL SPHERE OF STUDENTS MUSICAL PEDAGOGES	1533
Tsvetanka Kostadinova Kolovska	1533
VISUALISATION – A KEY PRINCIPLE FOR STRUCTURING SOLFEDGIO LESSONS IN THE PRE-SCHOOL STAGE OF THE MUSICAL HEARING EDUCATION	1539
Milena Bogdanova	1539
ЗА ПРОБЛЕМИТЕ НА ГРУПОВОТО ЕДНОГЛАСНО, ДВУГЛАСНО И ХОРОВО ПЕЕНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ИЗУЧВАЩИ НАРОДНО ПЕЕНЕ	1545
Бинка Котетерова-Добрева	1545
THE EMERGENCE OF ART FOR CHILDREN UNDER THE INFLUENCE OF ART EDUCATION	1551
Zora Yanakieva	1551
PANTHEISM THROUGH CHRISTIANITY AND ISLAM; EXPLORING THE CONCEPTS OF RELIGION IN THOREAU’S WALDEN	1557
Fahreta Fijuljanin	1557
Kanita Višnjic	1557
CATEGORIES AND RATINGS OF ANGER AND ANGER TOWARDS YOURSELF	1563
Plamen Angelov Tzokov	1563
ETHNIC CHILD POVERTY SPECIFICATIONS	1571
Kamelia Petkova	1571
POVERTY IN REPUBLIC OF MACEDONIA	1579
Kire Sharlamanov	1579
Aleksandar Jovanoski	1579
CONCEPTUALIZATION OF UNDERSTANDING FOR CHILD POVERTY	1587
Rumiana Budjeva	1587
ABUSE OF CHILDREN AS A WORK FORCE, A CHALLENGE FOR KOSOVO’S INSTITUTIONS AND SOCIETY	1593
Valbone Ramaj	1593
SOCIAL WORKER’S ROLE IN THE REHABILITATION OF THE CHILDREN IN STREET SITUATION IN TIRANA CITY	1597
Lorena Çadri	1597
CONSUMPTION OF ALCOHOL AND TOBACCO OF PARTICIPANTS IN EXPEDITIONARY OPERATIONS	1601
Pavlin Glushkov	1601
BROTHER/ SISTER WITH DISABILITIES AFFECTS THE BROTHER/SISTER IN THEIR SOCIAL LIFE, THEIR INTERACTION WITH OTHER HUMAN BEINGS AND THE CREATION OF NEW SOCIAL RELATIONS	1607
Shkëlzen Limani	1607
POLITICAL THEOLOGY RE-CONCEPTION BIBLICAL PREMISES	1613
Ljupco Ristovski	1613

THE RELIGIOUS ISSUE IN THE KINGDOM OF SCS / YUGOSLAVIA	1621
Rejhan Mandak	1621
THE TERMS: SACRED, DANGEROUS, UNCLEAN AND THE ROLE OF TABOOS IN THE SOCIOLOGICAL SCIENCE	1629
Sonja Rizoska Jovanovska	1629
THE CONSENT OF PARENTS FOR MARRIAGE OF THE INTENDING SPOUSES: "BEGALKA", "CORBADZI TEODOS" AND "PECALBARI" - CUSTOMARY LAW OF THE MACEDONIAN PEOPLE - CIVIL LAW - THE SACRED CANONS OF THE HOLY ORTHODOX CHURCH.....	1637
Pance Kosev	1637
THE NEED FOR CONTEMPORARY INTERPRETATION OF THE QURAN	1643
Abdulxhemil Nesimi.....	1643
POLITICAL REPRESENTATION OF BULGARIAN MUSLIMS /ATTEMPTS TO CREATE A POMAK PARTY/	1649
Milen Ruzhenov Zhurnalov	1649
POLAND AFTER THE SECOND WORLD WAR	1655
Gorancho Jakimov	1655
INTERCULTURAL COMMUNICATION AND CHALLENGE OF ALBANIA IDENTITY IN THE PERIOD OF GLOBALIZATION.....	1659
Bukuroshe Isufaj	1659
EDUCATIONAL ASPECTS OF FITNESS IN A HISTORICAL PLAN AND IN THE MODERN SOCIETY.....	1665
Ivan Nedelchev	1665
PARTICIPATION OF SPORTS – ANIMATIVE CONTENTS IN THE STRUCTURE OF THE LEISURE TIME TO THE STUDENT - TOURIST	1671
Liza Pantekovska	1671
Dalibor Dimkovski.....	1671
Tanja Kitanovska Stojkovska.....	1671
STUDENT CENTERED LEARNING AS APPROACH TO ENHANCE BETTER QUALITY OF THE EDUCATION PROCESS	1679
Valentin Petroussenko	1679
Bisserka Veleva	1679
ESTABLISHING A PLAN AND MANAGEMENT TEAM FOR EMERGENCY SITUATIONS	1683
Pavle Trpeski	1683
FLOODS AS NATURAL CATASTROPHIES.....	1693
Pavle Trpeski	1693
DECISIONS AND SOLVING PROBLEMS	1697
Genti Begolli.....	1697
CALCULATING THE COST OF PROCESSES IN THE SERVICE SECTOR	1703
Irina Joldeska	1703
Stevcho Mecheski	1703
A PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES: A CROATIAN-SLOVENIAN DISPUTE OVER THE DEMARCATION OF THE SEA BORDER.....	1711
Arijeta Selimi	1711

ФОРМИТЕ НА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО БУГАРСКИОТ ЈАЗИК НИЗ ПРИЗМАТА НА БУГАРСКАТА ЛИНГВИСТИЧКА ТРАДИЦИЈА

Игор Станојоски

Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Македонија, igor.stanojoski@ugd.edu.mk

Резиме: Евиденцијалноста како јазичен феномен се манифестира преку пренесување на информација во врска со изворот на информацијата: дали е таа добиена преку личен пристап или сведоштво на дејството или преку вторична информација добиена од втора рака. Во повеќето јазици во светот евиденцијалноста се изразува со лексички средства, додека во македонскиот и во бугарскиот јазик таа се изразува преку специјални граматички форми и времиња (иако тие може да бидат придружени и со лексички средства). И покрај тоа што граматичката евиденцијалност претставува заедничка особеност на македонскиот и на бугарскиот јазик, сепак, овие два јазици се разликуваат во поглед на конкретниот инвентар на средствата на евиденцијалноста, односно директните и индиректните евиденцијални маркери. Во овој труд ќе ни бидат важни не само конкретните разидувања во инвентарот, туку и, уште повеќе, третманот на одредените форми согласно со лингвистичката традиција во Македонија и во Бугарија. Како појдовна основа во овој труд го применуваме бугарскиот лингвистички пристап. На тој начин, ќе се обидеме граматичките средства на евиденцијалноста во македонскиот јазик да ги погледнеме во друга светлина, поинаква од онаа на која сме навикнале. Ќе ги погледнеме низ призмата на бугарската лингвистичка традиција. Македонската и бугарската лингвистичка традиција значително се разликуваат во поглед на сфаќањето на минатото неопределено време. Во бугарскиот јазик вообичаено се смета дека минатото

1385

неопределено време се образува исклучиво од свршени глаголи. Од друга страна, сегашното време има свој прекажан парник, кој се нарекува „сегашно прекажано време“. Во македонскиот јазик, согласно со македонската лингвистичка традиција, сегашните дејства се прекажуваат со минато неопределено време. Во бугарскиот јазик во зависност од употребата или неупотребата на помошниот глагол во третото лице на едината и множината, одредени конструкции се сметаат за прекажани (без помошниот глагол), а други за непрекажани, со конклузивно или со перфектно значење. Одделните значења на минатото неопределено време во македонскиот јазик немаат формална разлика, освен во дијалектите од југоисточното наречје. Во делата на странските лингвисти преовладува ставот дека пристапот на македонската лингвистика е пообјективен, а пристапот на бугарската лингвистика е конзервативен. Особено интересни од аспект на евиденцијалноста во македонскиот јазик се конструкциите со помошниот глагол *има*.

Клучни зборови: евиденцијалност, македонски, бугарски, јазик

1. ВОВЕД

Под лингвистичка традиција, македонска и бугарска, го подразбираме граматичкиот опис што е застапен во академските и училишните граматики, односно во оние граматиките на кои се повикуваат најголем дел од лингвистите во земјата и кои се напишани од најугледните лингвисти во земјата. Бугарската лингвистичка традиција е преточена во академската *ГраMATика на современиот бугарски јазик* од 1983 година (ГраMATика 1983). Во наредните години, до денес, академската *ГраMATика* претставува база за сите поважни граматички описи во бугарската лингвистика.

За македонски соодветник на академската *ГраMATика на современиот бугарски јазик* од 1983 година, ќе ја сметаме *ГраMATиката на македонскиот литературен јазик* од Блаже Конески (Конески 2004). ГраMATичкиот опис на современиот македонски јазик понуден во *ГраMATиката* од Блаже Конески претставува основа за сите училишни граматиките и застапен е или претставува појдовна точка за речиси сите трудови во македонската лингвистика напишани во изминативе пет децении. Поради угледот на нејзиниот автор и поради решенијата понудени во неа, за *ГраMATиката* од Блаже Конески може да се каже дека не заостанува зад тритомната академска *ГраMATика на современиот бугарски јазик* во поглед на одредувањето на лингвистичката традиција во земјата.

2. ПРЕГЛЕД НА ФОРМИТЕ

Согласно со бугарската лингвистичка традиција, во бугарскиот јазик постојат две сегашни времиња, едно во исказниот, едно во прекажаниот начин, односно сегашно и сегашно прекажано време. Во следната табела ги даваме формите, придружени со соодветните форми во македонскиот јазик:

сегашно		сегашно преизказно	
сегашно		„сегашно прекажано“	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>	<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
ходя	одам	ходел съм	сум одел
ходиш	одиш	ходел си	си одел
ходи	оди	ходел	одел
ходим	одиме	ходели сме	сме оделе
ходите	одите	ходели сте	сте оделе
ходят	одат	ходели	оделе

„Сегашното прекажано време“ се употребува за прекажување на дејства што се случуваат во моментот на зборувањето. Во македонскиот јазик од формален аспект невозможно е формите *сум одел*, *си одел...* да се сметаат за форми на „сегашно прекажано време“ затоа што во потполност се совпаѓаат со формите за минатото неопределено време.

Минатото определено време во бугарскиот јазик се дели на свршено (аорист) и несвршено (имперфект). Секое од нив се дели според начинот. Има минато свршено и минато свршено прекажано време.

минало свршено		минало свршено преизказно	
минало свршено		„минало свршено прекажано“	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>	<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
ходих, казах	одив*, кажав	ходил съм, казал съм	сум одил*, сум кажал
ходи, каза	оде (оди), кажа	ходил си, казал си	си одил, си кажал
ходи, каза	оде (оди), кажа	ходил, казал	одил, кажал
ходихме, казахме	одивме, кажавме	ходили сме, казали сме	сме одиле, сме кажале

ходихте, казахте	одивте, кажавте	ходили сте, казали сте	сте одиле, сте кажале
ходиха, казаха	одија, кажаа	ходили, казали	одиле, кажале

*Аорисните форми од несвршени глаголи и свршените л-форми од несвршени глаголи се губат на сè поголем ареал на македонскиот дијалектен простор и веќе се необични во стандардниот јазик. Тоа создава битна разлика меѓу македонските и бугарските форми.

И имперфектот се дели на минато несвршено и минато несвршено прекажано:

минало несвршено минато несвршено		минало несвршено преизказно „минало несвршено прекажано“	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>	<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
ходех, кажех	одев, кажев	ходел съм, кажел см	сум одел, сум кажел
ходеше, кажеше	одеше, кажеше	ходел си, кажел си	си одел, си кажел
ходеше, кажеше	одеше, кажеше	ходел, кажел	одел, кажел
ходехме, кажехме	одевме, кажевме	ходели сме, кажели сме	сме оделе, сме кажеме
ходехте, кажехте	одевте, кажевте	ходели сте, кажели сте	сте оделе, сте кажеме
ходеха, кажеха	одеа, кажеа	ходели, кажели	оделе, кажеме

Во бугарскиот јазик и минатото неопределено време има своја посебна прекажана варијанта:

минало неопределено минато неопределено	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
ходил съм, казал съм	сум одил/имаа одено, сум кажал/имаа кажано
ходил си, казал си	си одил/имаш одено, си кажал/имаш кажано
ходил е, казал е	одил/има одено, кажал/има кажано
ходили сме, казали сме	сме одиле/имаа одено, сме кажале/имаа кажано
ходили сте, казали сте	сте одиле/имате одено, сте кажале/имате кажано
ходили, казали	одиле/имаа одено, кажале/имаа кажано

минало неопределено преизказно „минало неопределено прекажано“	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
бил съм ходил, бил съм казал	сум имал одено, сум имал кажано
бил си ходил, бил си казал	си имал одено, си имал кажано
бил ходил, бил казал	имал одено, имал кажано
били сме ходили, били сте казали	сме имале одено, сме имале кажано
били сте ходили, били сте казали	сте имале одено, сте имале кажано
били ходили, били казали	имале одено, имале кажано

Во македонскиот јазик формите на стариот словенски перфект се употребуваат и за прекажување и за предавање на перфектно, односно временски неопределено (дистанцирано) значење. Може да се прекажува само *има*-конструкцијата, односно т.н. перфект II. Покрај тоа, во бугарскиот јазик минатото неопределено време се образува само од свршената л-форма, а во македонскиот подеднакво и од свршената и од несвршената, најчесто во зависност од видот на глаголот.

минало предварително предминато	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
бях ходил, беше казал	бев одил*/имаа одено, бев кажал/имаа кажано
беше ходил, беше казал	беше одил/имаше одено, беше кажал/имаше кажано
беше ходил, беше казал	беше одил/имаше одено, беше кажал/имаше кажано
бяхме ходили, бяхме казали	бевме одиле/имаа одено, бевме кажале/имаа кажано
бяхте ходили, бяхте казали	бевте одиле/имаа одено, бевте кажале/имаа кажано
бяха ходили, бяха казали	беа одиле/имаа одено, беа кажале/имаа кажано

*Во стандардната јазична употреба се слуша само *бев одел, беше одел...* Формите *бев одил, беше одил...* денес се вообичаени на голем ареал во југоисточното наречје.

минало предварително преизказно

„предминато прекажано“	
буг.	мак.
бил съм ходил, бил съм казал	сум имал одено, сум имал кажано
бил си ходил, бил си казал	си имал одено, си имал кажано
бил ходил, бил казал	имал одено, имал кажано
били сме ходили, били сте казали	сме имале одено, сме имале кажано
били сте ходили, били сте казали	сте имале одено, сте имале кажано
били ходили, били казали	имале одено, имале кажано

Во бугарскиот јазик и предминатото време има своја прекажана варијанта, која е идентична со прекажаната варијанта на минатото неопределено време. Во македонскиот јазик старото предминато време нема посебна прекажана варијанта. На прекажаноста може да се укаже само во прекажаната варијанта на т.н. плусквамперфект II (заедничка со онаа на перфект II), преку која се постигнува значењето на бугарското „предминато прекажано време“. Слично како што во бугарскиот јазик формите *бил съм ходил, бил си ходил, бил ходил...* се употребуваат како прекажана варијанта и на минатото неопределено и на предминатото време, и во македонскиот јазик формите *сум имал одено, си имал одено, имал одено* се употребуваат за прекажување на истите две времиња.

Имајќи ја предвид комплексноста и широчината на темата на граматичката евиденцијалност во македонскиот и во бугарскиот јазик, одлучивме да се занимаваме со прекажувањето со минатите времиња, што подразбира дека ќе се задржиме на прекажувањето на минатите и на сегашните дејства, додека прекажувањето на идните дејства ќе го опфаќаме само спорадично, најчесто кога ќе сакаме да добиеме појасна слика на целиот систем.

Идното време и во бугарскиот и во македонскиот јазик има своја прекажана варијанта: идно прекажано време.

бъдеше време идно време	
ще ходя, ще кажа	ќе одам, ќе кажам
ще ходиш, ще кажеш	ќе одиш, ќе кажеш
ще ходи, ще каже	ќе оди, ќе каже
ще ходим, ще кажем	ќе одиме, ќе кажеме
ще ходите, ще кажете	ќе одите, ќе кажете
ще ходят, ще кажат	ќе одат, ќе кажат

бъдеше преизказно време идно прекажано време	
шял съм да ходя, шял съм да кажа	ќе сум одел, ќе сум кажел
шял си да ходиш, шеше да кажеш	ќе си одел, ќе си кажел
шял да ходи, шял да каже	ќе одел, ќе кажел
шели сме да ходим, шели сме да кажем	ќе сме оделе, ќе сме кажеле
шели сте да ходите, шели сте да кажете	ќе сте оделе, ќе сте кажеле
шели да ходят, шели да кажат	ќе оделе, ќе кажеле

Во идното прекажано време македонскиот и бугарскиот јазик се разликуваат по местото на маркерот на индиректната евиденцијалност. *Л*-формантот во бугарскиот јазик оди со помошниот глагол, на кој во македонскиот јазик одговара неменлива честичка. Во македонската лингвистичка традиција идното прекажано време се сфаќа како посебно време во системот на глаголските времиња, додека во бугарската лингвистика тоа се сфаќа само како прекажана варијанта на идно време, како и на минато-идно време.

бъдеше в миналото минато-идно време	
буг.	мак.
шях да ходя, шях да кажа	ќе одев, ќе кажев
шеше да ходиш, шеше да кажеш	ќе одеше, ќе кажеше

шеше да ходи, шеше да каже	ќе одеше, ќе кажеше
шяхме да ходим, шяхме да кажем	ќе одевме, ќе кажевме
шяхте да ходите, шяхте да кажете	ќе одевте, ќе кажевте
шяха да ходят, шяха да кажат	ќе одеа, ќе кажеа

Во бугарскиот јазик истите прекажани форми служат за прекажување и на идно и на минато-идно време. Во македонскиот јазик исто така формите на идното прекажано време служат за прекажување на дејствата што се предаваат со идно и минатото-идно време.

Во бугарскиот јазик се izdelуваат две времиња кои во македонскиот јазик имаат семантички еквиваленти, но во македонската лингвистика најчесто не се izdelуваат како посебни времиња. Во бугарската лингвистика тие се нарекуваат *бъдеще предварително* и *бъдеще предварително в миналото*. Веќе рековме дека за потребите на овој труд, називите на овие времиња ќе ги преведеме како *предидно*, односно *минато-предидно време*.

бъдеще предварително време предидно време	
<i>буг.</i>	<i>мак.</i>
ше съм (ше бъда) прочел	ќе имам прочитано
ше си (ше бъдеш) прочел	ќе имаш прочитано
ше е (ше бъде) прочел	ќе има прочитано
ше сме (ше бъдем) прочели	ќе имаме прочитано
ше сте (ше бъдете) прочели	ќе имате прочитано
ше са (ше бъдат) прочели	ќе имаат прочитано

бъдеще предварително време в миналото „минато-предидно време“	
шях да съм (да бъда) получил	ќе имав добиено
шеше да си (да бъдеш) получил	ќе имаше добиено
шеше да е (да бъде) получил	ќе имаше добиено
шяхме да сме (да бъдем) получили	ќе имавме добиено
шяхте да сте (да бъдете) получили	ќе имавте добиено
шяха да са (да бъдат) получили	ќе имаа добиено

Предидното и минатото предидно време во бугарскиот јазик се прекажуваат со една доста сложена конструкција. На неа во македонскиот јазик одговара *има*-конструкцијата, односно со помошниот глагол *има* во формата за идно прекажано време. За потребите на овој труд ова време го нарекуваме *предидно прекажано*.

бъдеще предварително преизказно „предидно прекажано“	
шял съм да съм (да бъда) получил	ќе сум имал добиено
шял си да си (да бъдеш) получил	ќе си имал добиено
шял да е (да бъде) получил	ќе имал добиено
шяли сме да сме (да бъдем) получили	ќе сме имале добиено
шяли сте да сте (да бъдете) получили	ќе сте имале добиено
шяли да са (да бъдат) получили	ќе имале добиено

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Граматика на съвременния български книжовен език, Том II, Морфология. 1983 – Главна редакция: Димитър Тилков, Стоян Стоянов, Константин Попов. София: Издателство на българската академия на науките, 1983.
- [2] Конески, Бл.– Граматика на македонскиот литературен јазик. Скопје: Просветно дело, 2004.
- [3] Макарцев, М. М. – Эвиденциальность в пространстве балканского текста. М.; СПб.: «Нестор-История», 2014.